



”Att fika är ingen behandling. Den enda behandlingen var att jag gick till gymmet.”

mycket av den utlovade behandlingen.

FOTO: NICKLAS ELMRIN/BILDBYRÅN

Genom att tidigare lägga utslussningen och dra ner på bemanningen frigör Fryshuset personal så att de kan ta in nya klienter. Det uppmuntras av ledningen, enligt chefen.

Personalkostnaderna hålls också nere genom att timanställa utbildad personal utan erfarenhet av att jobba med en så tungt belastad målgrupp. Upplägget har kunnat fortgå eftersom avhopparverksamheten omgärdas av sträng sekretess.

– Det här är en så hemlig verksamhet att poliser pratar inte ens med andra poliser om den. Det saknas helt insyn och kommunikation mellan de som betalar, det vill säga socialnämnderna runt om i landet.

– Det är inget enkelt beslut för lekmanpolitiker med ettårsbudgetar. Men de köper grisen i säcken.

Johan Oljeqvist har varit vd för Fryshuset sedan 2009. Han får ta del av uppgifterna om att Passus tummat

”Det blev inte bra i Malmö. De flesta klienterna återföll.”

Klientcoach på Fryshuset Syd.

på heldygnsvården och tidigare lagt utslussningen. Men trots att han är högst ansvarig säger han sig varken känna till kritiken mot verksamheten eller hur det gått till i Malmö.

– Jag känner inte alls till de här ärendena så jag kan inte kommentera det. Det där måste vi ju kontrollera med verksamheten. Det låter väldigt märkligt för mig om det skulle vara så, säger han.

Vad lägger du i begreppet heldygnsvård?

– Det är en jättespecifik... Det är massvis med olika aktiviteter, jag har inte allt det i huvudet men det kan vi skicka.

Johan Oljeqvist återkommer inte med klarare besked.

Vi vänder oss till Mommo Rabani, som var chef i region syd mellan våren 2019 fram till sommaren 2020, och dessförinnan verksamhetschef.

– Det är min uppfattning att vi genomfört det uppdragsgivaren betalat för, säger han.

Detta är vad Fryshuset lovar kommunerna

- Passus erbjuder en helhetslösning med skyddat boende, arbetsträning, behandling, motiverande samtal, psykologkontakt och skuldhantering. Det handlar om heldygnsvård sju dagar i veckan och det kostar 3200 kronor per dygn de första tolv månaderna och 1600 kronor per dygn under en utslussningsfas på sex månader. Två års så kallad eftervård är kostnadsfri. Följande ingår enligt de offerter HD och Sydsvenskan tagit del av:
- Alkohol- och drogutredning
- Arbetsterapeuter

- Beteendeterapi
- Fysisk aktivitet på recept
- Kognitiv terapi
- Medicinska kontakter
- Miljöterapi
- Mindfulness
- Motiverande samtal
- Programmet Kriminalitet som livsstil
- Schematerapi
- Skuldsaneringshjälp
- Sorgebearbetning
- Drogtest
- Återfallsprevention

– Jag upplevde att det fungerade väl. Men det är en tung verksamhet med svårt klientel som gör att det är mycket med säkerhet och sekretess. Vissa klienter behövde mer hjälp, andra mindre, så är det när man jobbar med individer med destruktiva beteenden. Det är ett komplext arbete, säger Mommo Rabani.

Vd Johan Oljeqvist poängterar att det finns många goda exempel där Fryshuset hjälpt människor att hoppa av det kriminella livet.

– Det vi vet är att vi har väldigt goda resultat i våra verksamheter utifrån externa utredningar som gjorts. Och våra egna erfarenheter. Men de kanske inte betyder så mycket, säger han.

Samtidigt som Passus i Malmö havererar utvärderar forskare på Linnéuniversitetet och Göteborgs universitet hur avhopparprogrammet fungerar. De intervjuar anställda, klienter och socialtjänsten.

Rapporten ”Ett smörgåsbord av möjligheter” släpps i februari 2021:

– Den allra viktigaste slutsatsen är att allt material vi samlat in pekar åt samma håll. Verksamheten verkar faktiskt fungera, säger professor Torbjörn Forkby, som ansvarade för studien, i en intervju med Brå, Brottsförebyggande rådet.

Precis som rapporten om gängkriminalitetens kostnader blir utvärderingen från Linnéuniversitetet viktig för marknadsföringen av Passus. Ett ”bevis på att vårt arbete gör skillnad”, skriver Fryshuset till Kriminalvården, som gett miljonbidrag till Passus. Utvärderingen citeras också i regeringens utredning om ett nationellt avhopparprogram.

I rapporten framstår det som att hela Passusmodellen utvärderats. Men det är Fryshuset som beställt rapporterna, och den som beställer får också bestämma. När vi granskar mejlkonversationen mellan stiftelsen och forskarna ser vi att det är Fryshuset som valt ut vilka klienter och vilken personal som kan intervjuas.

Zvonko och Adams erfarenheter når aldrig fram. Alla klienter och anställda med koppling till Fryshuset i region syd har valts bort.

– Det var väl behovet från deras sida att utvärdera den verksamhet som de bedriver sedan en längre tid, säger Torbjörn Forkby.

– Jag ser inget märkligt i det.

Rapporten kostade 700 000 kronor. Den finansieras med hjälp av skattemedel från myndigheten Brå.

Peter Svensson personifierade Passus i över tio år men har nu lämnat Fryshuset och arbetar för ett privat bolag som bedriver avhopparverksamhet. Han är fortfarande stolt över Passusprogrammet, men välkomnar nationella riktlinjer och ökad tillsyn för all avhopparverksamhet.

– Man kan göra fel, men då får man stå för det och antingen lägger man ner eller så gör man om. Men det här är en pågående kultur, säger Peter Svensson.

Även personal på Fryshuset i region syd är självkritiska.

– Det blev inte bra i Malmö. De flesta klienterna återföll, säger en av klientcoacherna.

Han har funderat länge innan han bestämmer sig för att ställa upp på en intervju. Det som blir avgörande är att han pratar med kollegor som jobbar kvar på Fryshuset och får höra att det fortfarande finns problem i verksamheten.

– Hade jag varit kommunfullmäktiges ordförande hade jag börjat titta på vad det kostar att skicka folk till den här typen av behandling. Sedan hade jag valt någon typ av hemmaplanlösning istället, säger han.

Gängmannen från Göteborg, Zvonko Banic, säger att det var en ”orgie av konflikter” som utspelade sig på Fryshuset i Malmö. Han hörde själv samtalen mellan de anställda.

– Det var inget bra arbetsklimat så folk sa upp sig på löpande band och då hackar maskineriet. Då tycker jag att det ska vara klientstopp för fan, tills det blir kvalitet och kompetens, säger Zvonko Banic.

– Jag tycker att det var ett skämt.

Både han och Adam har det senaste året utretts för nya brott.

TEXT: JENS MIKKELSEN
jens.mikkelsen@sydsvenskan.se



TEXT: JESSICA ZIEGERER
jessica.ziegerer@sydsvenskan.se

